

Ekosistēmas, biotopi un aizsargājamās teritorijas

Saturs

1. Vide
2. Bioloģiskā daudzveidība
3. Ekosistēmas un to pakalpojumi
4. Biotopi
5. Dabiskie meži - sugas, struktūras, procesi
6. Ekoloģiski vērtīgs mežs – tā biotopi
7. Īpaši aizsargājamās teritorijas Latvijā
8. Iedzīvotāju interešu ievērošana, ārzemju pieredze
9. Biotopu kartēšanas process Latvijā
10. Sabiedrības informēšana viedokļu sadursmju apstākļos

Vide

KAS IR «VIDE»?

Vide ir visi nosacījumi un faktori, kas ietekmē dzīvo organismu vai to kopumu tā dzīves laikā

Dabas vide

Cilvēka iekšējā
(mentālā) vide

Cilvēka pārveidotā
vide

Sociālā vide

Darba vides jēdziena skaidrojums

- **Vide** - *fiziskā un garīgā*, arī *sociālā apkārtnē*, apkārtējā viela apstākļu, objektu un/vai indivīdu, kā arī to savstarpējo attieksmju un mijietekmes kopums, kas apņem dzīvās un nedzīvās dabas objektus, nodrošina eksistenci un saskarsmi starp indivīdiem, ietekmē to pastāvēšanu, attīstību. (*Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca, 2000*)
- Starp cilvēku un vidi pastāv dubultsaikne – cilvēki rada dzīves un darba apstākļus vienlaikus tajos eksistējot (*Holzkamp, 1983*).

Bioloģiskā daudzveidība un ilgtspējīga apsaimniekošana

- **Bioloģiskā daudzveidība** - dzīvo organismu formu dažādība visās iespējamās vidēs.
- **Ilgspējīgas zemes apsaimniekošanas pamatprincips:** apsaimniekojot to, saglabāt bioloģisko daudzveidību vismaz pašreizējā līmenī.

Latvijā ir konstatētas 18 047 dzīvnieku, 5396 augu un aptuveni 4000 sēņu sugas.

Zinātnieki lēš, ka aptuveni 907 sugas (3,3 % no kopējā sugu skaita) ir retas un apdraudētas.

Bioloģiskās daudzveidības līmeņi

1. Sugu līmenis

Saglabāt un veicināt vietējo savvaļas sugu daudzveidību;

2. Ģenētiskais līmenis

Saglabāt savvaļas sugu, kā arī kultūraugu un mājdzīvnieku šķirņu ģenētisko daudzveidību;

3. Ekosistēmas līmenis

Saglabāt un atjaunot ekosistēmu un to dabiskās struktūras daudzveidību;

4. Ainavas līmenis

(pļava, mežs, upe, ezers, purvs.....)

Veicināt tradicionālās ainavas struktūras saglabāšanos.

Ekoloģiskie faktori

- Atsevišķus vides elementus jeb vides īpašības sauc par **ekoloģiskajiem faktoriem**. Ekoloģiskie faktori ir savstarpēji saistīti.
- Ekoloģisko faktoru svārstību amplitūdu, kurā suga saglabā normālu dzīvotspēju, sauc par **ekoloģisko valenci** (piemēram, skābenes sastopamas tikai skābās augsnēs, bet pērļu gliemenes dzīvo ūdeņos ar lielu skābekļa daudzumu).
- Visus ekoloģiskos faktorus iedala abiotiskajos jeb **nedzīvās dabas** faktoros, biotiskajos jeb **dzīvās dabas** faktoros un antropogēnos jeb cilvēka radītajos faktoros.
- **Abiotiskie faktori ir:** temperatūra, gaiss, mitrums, augsne, augsnes skābums (pH), sāļu daudzums, minerālvielu (barības vielu) daudzums, teritorija, vairošanās vietas u. c.
- **Biotiskie faktori ir:** mikroorganismi, augi un dzīvnieki (visi faktori tiek aplūkoti no to ietekmes veida uz pētāmo organismu).
- **Antropogēnie faktori ir:** izstrādāti meži, lauksaimnieciski izmantoti biotopi, piesārņota vide, samazināts medījamo dzīvnieku un zivju skaits

Ekosistēma I

- **Ekosistēma** ir biosfēras funkcionāla vienība, kurā pastāvīgi notiek enerģijas, vielu un informācijas plūsma

(Pēc A Tenslija no I. Liepa, A. Mauriņš, E. Vimba „Ekoloģija un dabas aizsardzība”);

- **Ekosistēma** = **organismi + vide** (biotops, dzīvotne)
augi - dzīvnieki - mikroorganismi
producenti – konsumenti – destruktori jeb
reducenti
(ražotāji - patērētāji - mineralizētāji jeb
sadalītāji).

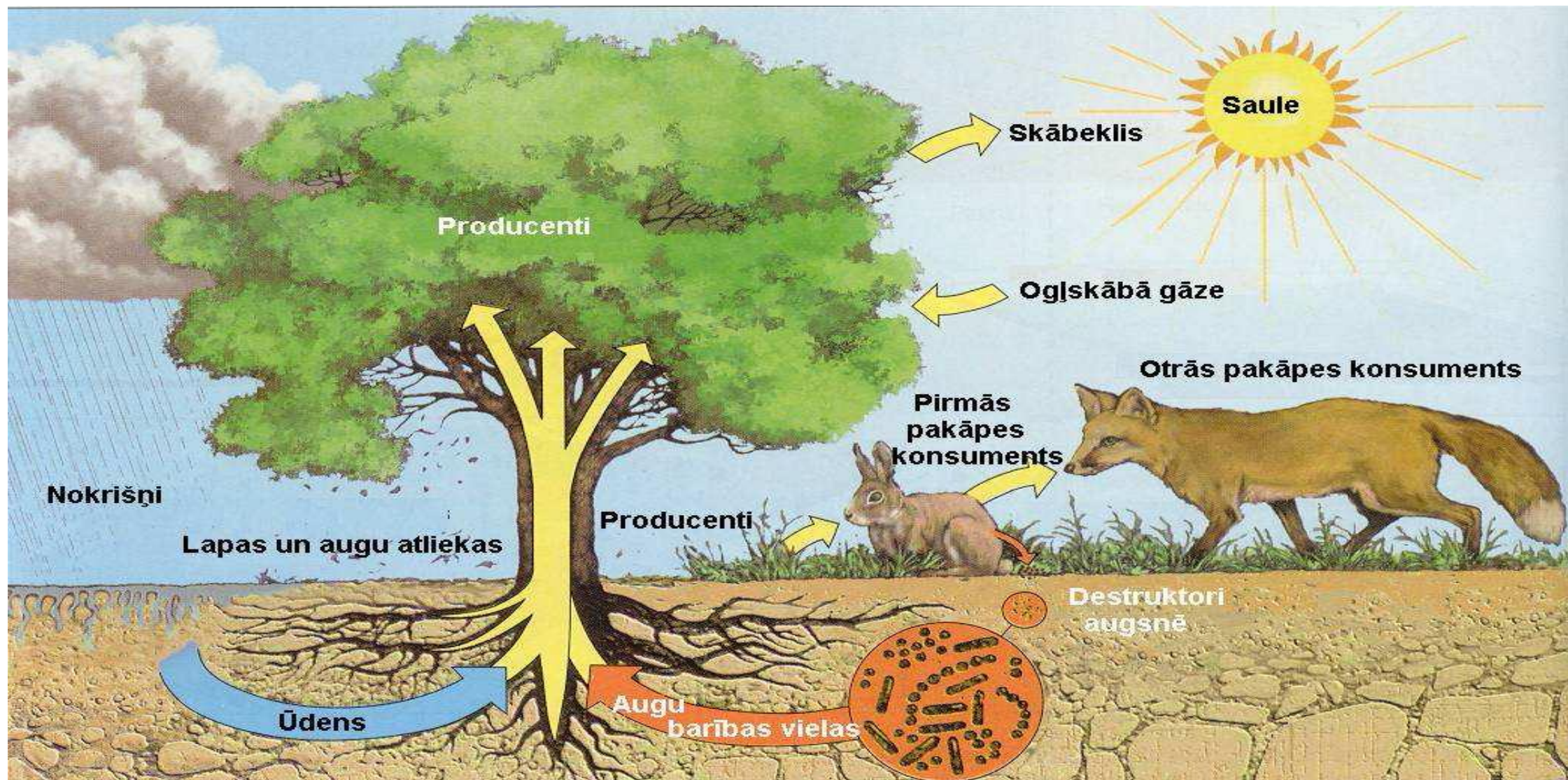

Ekosistēma mežs

- Mežā veidojas dažādas *ekoloģiskās nišas* (konkrētas dzīves telpas ar noteiktiem vides apstākļiem, kas piemērotas kādai noteiktai sugai).
- Mežā visu laiku notiek dabiskā attīstība – mainoties vides apstākļiem, arī sugas, pielāgojoties, pakāpeniski nomaina vienu otru, - rezultātā katra suga ieņem sev vispiemērotāko vietu.
- *Meža ekosistēmas stabilitāti un veselību* nodrošina tās pašregulācijas mehānismi – vielu un enerģijas riņķojums.

Ekosistēmu funkcijas un pakalpojumi

Ekosistēmu funkcijas un pakalpojumi

- **Ekosistēma** ir dzīvo organismu kopums un vide ar noteiktiem specifiskiem apstākļiem.
- **Ekosistēmas galvenā funkcija** ir nodrošināt enerģijas plūsmu starp dzīvās dabas elementiem un vielu riņķojumu starp dzīvās un nedzīvās dabas elementiem;
- **Ekosistēmu pieeja:**
 - stratēģija integrētai zemes, ūdens un dzīvo resursu apsaimniekošanai, kas veicina aizsardzību un ilgtspējīgu izmantošanu;
 - koncepcija balstās uz ekosistēmu kā pamatu cilvēka eksistencei;
- **Piemēram, mežam:**
 - ekosistēmu pieeja ir meža ekosistēmas labumu izmantošana, nepārsniedzot tās sniegtās iespējas;
 - Ekosistēmas pakalpojumi ir visi labumi, ko mežs sniedz cilvēkam;

Ekosistēmas pakalpojumus iedala:

- Nodrošinošie pakalpojumi:

- Koksne,
- Pārtika,
- Šķiedras;
- Kurināmais,
- Dzeramais ūdens;
- Ģenētiskie resursi

Ekosistēmu pakalpojumi

- Regulējošie pakalpojumi:
 - Klimata regulēšana;
 - Ūdens attīrīšana;
 - Gaisa kvalitātes regulēšana;
 - Erozijas regulēšana;
 - Apputeksnēšana;
 - Sēklu izplatīšana;
 - Dabas katastrofu ierobežošana;

Ekosistēmu pakalpojumi

- Atbalstošie pakalpojumi:
 - Barības vielu aprite;
 - Ūdens aprite;
 - Augsnes veidošana un uzturēšana;
 - Organisko vielu primārā produkcija;
 - Skābekļa ražošana;

Ekosistēmu pakalpojumi

- Kultūras pakalpojumi:
 - Zināšanu sistēma;
 - Atpūta un iedvesma;
 - Garīgās un reliģiskās vērtības;
 - Piederības sajūta;

Biotops – tā ir dabas vērtība nevis juridisks statuss

- **Biotops** ir viendabīga sauszemes vai ūdens teritorija, kas ir piemērota kādas sugas vai sugu kopuma eksistencei.
- Par **biotopu** sauc samērā viendabīgu platību, kas piemērota kādu konkrētu augu, dzīvnieku vai sēņu sugu pastāvēšanai. Piemēram, pļava, purvs, grava ir biotops
- **Biotopus** klasificē pēc tajos sastopamajiem augiem, jo augi ir pamata apstākļu noteicēji. Augi veido mikroklimatu, veido augsni un tie ir barība dzīvniekiem.
- Lai «pretendētu» uz **aizsargājama biotopa statusu**, tam jāatbilst kritērijiem, tur jābūt sastopamām:
 - biotopu **raksturojošām sugām** (t.i. gandrīz vienmēr dotajā biotopa veidā augošās/dzīvojošās sugas);
 - **retām sugas**, vai jābūt iespējām tām konkrētajā biotopā eksistēt, t.i. :
 - **indikatorsugas** – vismaz dažas no tām ir jākonstatē apsekošanas brīdī un/vai;
 - **īpaši aizsargājamās sugas**, kas raksturīgas atbilstošajam biotopam. Tās var arī apsekošanas brīdī nekonstatēt, bet ir redzami sugas prasībām atbilstoši apstākļi .
- Minētajām sugām atbilstoši apstākļi jeb **struktūras (struktūrelementiem)**, kur suga var augt/dzīvot

Biotops – tā ir dabas vērtība nevis juridisks statuss

- Raksturojot biotopos sastopamās augu sugas, tiek runāts par **augu sabiedrībām** jeb fitocenozēm.
- Augu sabiedrība ir augu sugu kopums, kas aug kādā noteiktā vietā.
- Pēc augu sabiedrībām var spriest gan par augsni, mitrumu un klimatu, gan arī par to, kādas dzīvnieku sugas šajā vietā būs sastopamas

Aizsargājamie biotopi

- **ES nozīmes aizsargājami biotopi:**
 - Metodika biotopu noteikšanai - «**Eiropas Savienības aizsargājami biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata**» 2. precizēts izdevums, VARAM, 2013. (*tas nav normatīvais akts*)
 - MK Noteikumi Nr.153 «Par Latvijā sastopamo Eiropas Savienības prioritāro sugu un biotopu sarakstu» (26.02.2006.):
 - Nosauc tikai Latvijā sastopamos ES **prioritāros** biotopus nevis visus;
 - Noteikumos nav biotopu definīcijas, kritēriji, ir tikai biotopu veidu nosaukumi
- **Latvijas īpaši aizsargājami biotopi :**
 - **MK noteikumi Nr.421,** 2000.g. 5.dec. «Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu»:
 - Nosauc tikai biotopu veidu nosaukumus
 - Nav biotopu definīcijas, kritēriji,

Dabiskie un potenciālie dabiskie biotopi*

Dabiskie meža biotopi

ir tādas vietas mežā, kur ir nodrošināta izdzīvošanas iespēja retām un apdraudētām sugām ar ļoti specifiskām prasībām pret dzīvesvietu.

Potenciālie dabiskie meža biotopi

ir tādas vietas mežā, kas apsaimniekotas bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai –
apšu, bērzu, melnalkšņu audzēs - 10 gadu,
priežu, egļu audzēs – 20 gadu,
ozolu, ošu, liepu, gobu, vīksnu audzēs – 30 gadu laikā
varētu kļūt par dabiskiem meža biotopiem.

*mežaudžu atslēgas biotopi (nosaukums ir veidots no angļiskā termina „woodland key habitats”) ir jēdzieniski tas pats, kas dabisko mežu biotopi.

Atslēgas biotopi

- **Atslēgas biotops ir meža teritorija, kam, pamatojoties uz vispārējā novērtējuma struktūru, sugu saturu, vēsturi un fizisko vidi, tam ir ļoti nozīmīga ietekme uz meža floru un faunu. Tur ir atrodamas vai arī var uzskatīt, ka tur atrodas apdraudēto sugu sarakstā iekļautas sugas.**
- Jēdziens “atslēgas biotops” tika radīts 1990. gadā
- **Atslēgas biotopa jēdziens ir kļuvis par stabilu dabas aizsardzības jēdzienu, ko izmanto arī zinātnieku aprindās, kā arī tas ir izplatījies un tiek lietots starptautiskā līmenī.**
- Atslēgas biotopu inventarizācijā izmanto vienotu metodoloģiju visas valsts ietvaros un novērtējumiem būtu jāatspoguļo dabas stāvoklis inventarizācijas veikšanas laikā.
- Jācenšas panākt vienotu vērtējumu valsts ietvaros un starp ekspertiem.
- Vērtējums par to, kas ir atslēgas biotops, ir atkarīgs no teritorijas platības.

Atslēgas biotopi

- Tas **vienmēr ir vispārējais novērtējums par biotopa kopējo bioloģisko daudzveidību**, kas nosaka, vai teritorija ir atslēgas biotops vai nav.
- Lauka novērtējums pamatojas uz struktūrām, sugām, meža vēsturi, traucējumiem un fiziskiem faktoriem.
- Faktoru relatīvā nozīme var atšķirties starp dažāda veida atslēgas biotopiem, piemēram, mirusi koksne nav nepieciešama kā struktūra, lai teritorija atbilstu atslēgas biotopa pazīmei
- Teritorijas īpašības tiek precizētas ar dažādiem faktoriem : **koku šķirņu sajaukumu, tilpumu, meža vecumu, kvalitāti, augsnes veidu, mitrumu, veģetācijas tipu un vecu/lielu koki esamību teritorijā.**
- Ne vienmēr dažu apdraudēto sugu sarakstā iekļauto sugu atrašana mežā nozīmē to, ka šo teritoriju noteiktu par atslēgas biotopu.
- Liels skaits apdraudēto sugu sarakstā iekļauto sugu noteiktā teritorijā signalizē par atslēgas biotopu, it īpaši sevišķi apdraudēto sugu kategorijā iekļautās sugas. Un otrādi, piemēram, dabiska meža stāvoklis, arī neatrodot apdraudēto sugu sarakstā iekļautās sugas vai indikatorsugas, var tikt reģistrēts kā atslēgas biotops.

Atslēgas biotopi

- Vispārējais novērtējums lielā mērā balstās uz eksperta pieredzi un zināšanām.
- Darbs ekspertam izvirza augstas prasības, jo ekspertam ir vienam pašam jāpieņem galīgais novērtējums.
- **Zviedrijas pieredze:** *«Inspektoram(ekspertam) ir ierobežots lauka apskates laiks, tādēļ vajadzētu piešķirt augstāku prioritāti novērtēšanai un norobežošanai nekā indikatorsugu vai apdraudēto sugu meklēšanai, struktūru vai vēstures pilnīgai aprakstīšanai.»*
- **SVARĪGI!** Novērtējumiem pēc iespējas jābūt vienādiem visā valstī. Praksē novērtējumos vienmēr būs kādas atšķirības. Tas ir saistīts ar dažādiem dabas ģeogrāfiskajiem, ekoloģiskajiem un meža vēsturiskajiem apstākļiem

Meža biotopu veidi

Latvijā ir sastopami **10 ES nozīmes meža biotopu veidi**

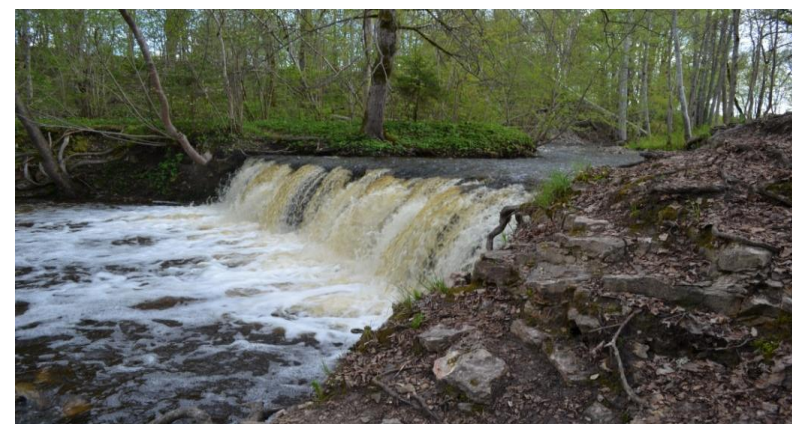
Biotopu direktīvas kontekstā Eiropas Savienības interešu sfērā ir tie dabiskie biotopi, kas sastopami tās teritorijā un kuriem:

- **draud izzušana to dabiskās izplatības areālā**
- **ir mazs dabiskās izplatības areāls to izplatības samazināšanās dēļ vai ļoti nelielās teritorijas dēļ**
- **kuri sniedz precīzus piemērus vienam vai vairākiem biogeogrāfiskajiem reģioniem tipiskiem īpašiem apstākļiem.**

*Latvijā sastopami 60 biotopu veidi, kas iekļauti Direktīvas 92/43/EEK I pielikumā «Prioritāri aizsargājамie biotopi»

Ir 15 Latvijas īpaši aizsargājami mežu un krūmāju biotopu veidi

(Pielikums Ministru kabineta 2017. gada 20. jūnija noteikumiem Nr. 350 **Īpaši aizsargājamo biotopu veidu saraksts**)

Ziemeļu (boreālie) skujkoku meži

75-80 % no Latvijas mežiem

1. Skujkoku meži sausās augsnēs (arī apšu meži);
2. Pārmitrie priežu meži;
3. Pārmitrie zemieņu egļu meži.

Dabiskie meži

- Sugas
- Struktūras (struktūrelementi)
- Procesi

Sugas

- Tipiskas;
- Atkarīgas no biotopa apstākļiem un attīstības stadijas;
- Retas un aizsargājamās.
- **Katrai meža grupai** atšķiras sugu pastāvēšanas, izplatīšanās un saglabāšanās nosacījumi

Dabisko meža biotopu inventarizācijas kritēriji:

1. Koku sugas, to vecums un pārstāvniecība audzēs

- meža augšanas apstākļu tipi vai meža tipi,
- pārstāvniecība audzēs)

<i>Suga</i>	<i>Vecums no:</i>	<i>% sastāvs audzē sākot no:</i>
Priede	121	30
Egle	111	50
Ozols	101	10
Bērzs	91	50
Melnalksnis	71	30
Osis	61	20
Liepa	61	5
Goba, Vīksna	71	5
Kļava	61	5
Baltalksnis	51	50
Blīgzna	51	10
Apse	61	20

Dabisko meža biotopu inventarizācijas kritēriji:

2. Indikatorsugas

Sugas, kam ir samērā augstas prasības pret dzīves vidi, bet ne tik augstas kā speciālajām biotopu sugām.

Tās ir ekoloģiski diezgan specializētas sugas, kuru klātbūtne norāda uz kādu īpašu iezīmi mežā.

Dabisko meža biotopu inventarizācijas kritēriji:

3. Speciālās biotopu sugas

apdraudētas sugas, kuru pastāvēšana ir atkarīga no ļoti specifiskiem biotopiem un kuras izzudīs, ja šie biotopi tiks apsaimniekoti sugu pastāvēšanai nepiemērotā veidā.

Lietussargsugas, piemēram, dzeņi

- Liecina par biotopa kvalitāti gan attiecībā pašām uz sevi, gan arī attiecībā uz citām sugām;
- līdzīgas ekoloģiskās prasības, saistītas galvenokārt ar konkrēto biotopu;
- jutīgas attiecībā pret biotopa kvalitātes izmaiņām,
- sniedz priekšstatu par biotopa stāvokli, vērtējot to gan īstermiņā, gan ilgtermiņā.

Osmoderma eremita –
lapukoku praulgrauzis

Struktūras (struktūrelementi)

- Dažādvecuma audze;
- Atvērumi vainaga klājā (lauces);
- Raksturīgā paauga un pamežs;
- Atmirusī koksne dažādos veidos un dažādās sadalīšanās pakāpēs - pēc LVMI Silava datiem Latvijā atmirusī koksne mežos sasniedz 65 miljoni kubikmetru....apmēram 1,5 miljardu EUR vērtībā (2017)
- Mikroreljefs;
- Noteikti augsnes mitruma apstākļi.

Kas ir struktūrelementi?

Atmirusī koksne (kritalas, sausokņi)

Kritalas – specifiska dzīves vide
ķērpjiem (attēlā - cetrēlija), piepēm
(plaisājošā rūtainē), sūnām (Hellera
ķīllape), kukaiņiem.

Kas ir struktūrelementi?

Bioloģiski veci **augoši koki** –
specifiska dzīves vide ķērpjiem
(attēlā – caurumotā menegācija),
piepēm (priežu cietpiepe), sūnām
(nokarenā stardzīslene), kukaiņiem

Kas ir struktūrelementi?

Hidroloģiskā režīma noteiktas struktūras un apstākļi (stabils mitruma režīms zem lapotnes, ciņi, ieplakas)

**Dabiskie traucējumi –
priežu mežos
UGUNS**

**egļu mežos
VĒJŠ**

Ekoloģiski vērtīga meža pazīmes:

- Koki ir dažādā vecumā (tātad mežs ir nevis stādīts, bet atjaunojies pats).
- Atvērumi vainagu klājā (lauces). Ja lielu koku izgāž vējš vai tas iet bojā citu iemeslu dēļ, kokaudzes vainagu klājā rodas atvērums. Atvēruma vietā parasti atjaunojas koku pioniersugas. Tas veicina audzes dažādvecuma struktūras veidošanos un saglabāšanos.
- Mitrāji, mitras ieplakas, avoksnāji, piekrastes, palienes, pastāvīgi pārplūstoši laukumi, īslaicīgi pārplūstoši laukumi.
- Liela izmēra koksnes atliekas. Mirusi koksne dažās vai visās sadalīšanas pakāpēs.
- Daudz koksnes sēņu (piepju).
- Vairāku sugu platlapji (ozoli, oši, kļavas, liepas, gobas). Latvijā lielākoties ir skujkoku meži, platlapji retāki, tāpēc retas arī ar tiem saistītās sugas. Īpaša vērtība - ozoli.
- Daudz vecu lazdu.
- Bebru darbības pēdas.
- Lielas putnu ligzdas.

Ekoloģiski vērtīga meža pazīmes

- Dabiskas ūdens teces. Ap ūdeņiem vienmēr sastop vairāk sugu;
- Meži gar ūdenstecēm ir īpaši saudzējami, bet jābūt loģiskam vērtējumam...
- Ciņi ap koku pamatnēm (ja tie ir dabiski un nevis veidojušies nosusināšanas rezultātā). Raksturīgi melnalkšņu slapjajiem mežiem.
- Koki ar deguma rētām. Vairākām kukaiņu sugām ir vajadzīgas deguma rētas lielos kokos.
- Dobumaini koki.
- Dzeņveidīgo sakalti koki.
- Nokaltuši koki vai kalstoši koki:
- Koki ar apsūnojušiem stumbriem.
- Indikatorsugas un biotopu speciālistu sugas (*sugas ar šauru ekoloģisko amplitūdu, kuru pastāvēšanai ir nepieciešami ļoti specifiski apstākļi. Piemēram, jau pieminētā vabole *Osmoderma eremita* dzīvo vismaz 200 gadu vecu ozolu dobumos.*)

Biotopi mūsu mežā

Uz jautājumiem, ja atbilde ir **1-3 gab. uz ha, skaitām 1 punktu**, ja vairāk par **3 gab. uz ha - 2 punkti**.

1. Audzi veido dažāda vecuma koki (piemēram daļa koku ir vecāki nekā to vairogs). Skatāmies šo atšķirīgo koku skaitu.
2. Ir ļoti lielu dimensiju koki (resnāki par 50 cm). Skatāmies koku skaitu.
3. Ir lēni augoši (žuburaini) ļoti veci koki. Skatāmies koku skaitu.
4. Audzē ir nelieli laukumi ar grupveida paaugu (piemēram mazo eglīšu grupas). Skatāmies šādu grupu skaitu.
5. Audzē ir nokaltuši stāvoši koki vai stumbeņi ar diametru purvainos mežos virs 20 cm, pārējos mežos virs 25 cm. Skaitām nokaltušos kokus vai stumbeņus.
6. Ir kritālas (uz zemes guļoši koki) kuru diametrs purvainos mežos pārsniedz 20 cm, pārējos mežos 30 cm. Skaitām kritālas.
7. Ir (ar saknēm) izgāzti (piemēram egļu) lieli celmi. Skaitām celmus.
8. Ir putnu sakalti augoši vai nokaltuši koki. Skaitām šādus sakaltus kokus.
9. Ir redzami augoši (dzīvi) koki ar piepēm. Skaitām šādus kokus.
10. Uz koku stumbriem aug zaļas sūnas augstāk par metru no zemes. Skaitām šādus kokus.
11. Mežā ir avotu izplūdes vietas, avoksnāji, avotainas ieplakas. Skaitām šādas vietas.
12. Ir īslaicīgi vai pastāvīgi pārplūstoši klajumi. Skaitām šādas vietas.

Biotopi mūsu mežā

13. Ir pazīmes par audzē notikušu ugunsgrēku pēdējo 20 gadu laikā. Ja jā, pieskaitām vienu punktu.
14. Nogabals robežojas vai to šķērso strauts vai maza upīte. Ja jā, pieskaitām vienu punktu.
15. Zemsedzē daudz sfagnu sūnu (vairāk par pusi no platības). Ja jā, pieskaitām vienu punktu.
16. Nogabals robežojas ar upi vai ezeru. Ja jā, pieskaitām vienu punktu.
17. Nogabals atrodas Piejūras zemienē. Ja jā, pieskaitām vienu punktu.
18. Mežā atrodas ļoti liela ligzda (diametrā virs 50 cm). Ja jā, pieskaitām 10 punktus.
19. Mežā ir atrodama kāda aizsargājamā suga. Ja jā, pieskaitām 10 punktus.
20. Nogabala meža tips ir dumbrājs un tajā valdošā suga ir melnalksnis. Ja jā, pieskaitām 10 punktus.
21. Nogabala meža tips ir purvājs un tajā aug spilves. Ja jā, pieskaitām 10 punktus.
22. Nogabalā atrodas grava kurā aug platlapju koki. Ja jā, pieskaitām 10 punktus.
23. Nogabala koku vecums ievērojami pārsniedz normatīvajos aktos paredzēto koku ciršanas vecumu. Ja jā, pieskaitām 10 punktus.

Ja saskaitot punktus Jūs iegūsiet starp 10 un 15 punktiem, pastāv varbūtība, ka konkrētajā meža nogabalā var būt biotopa pazīmes. **Ja punktu skaits ir vairāk kā 15, varbūtība ka Jūsu īpašumā ir ekoloģiski vērtīga mežaudze ir ļoti augsta**

Aizsardzība un saimnieciskās darbības aprobežojumi

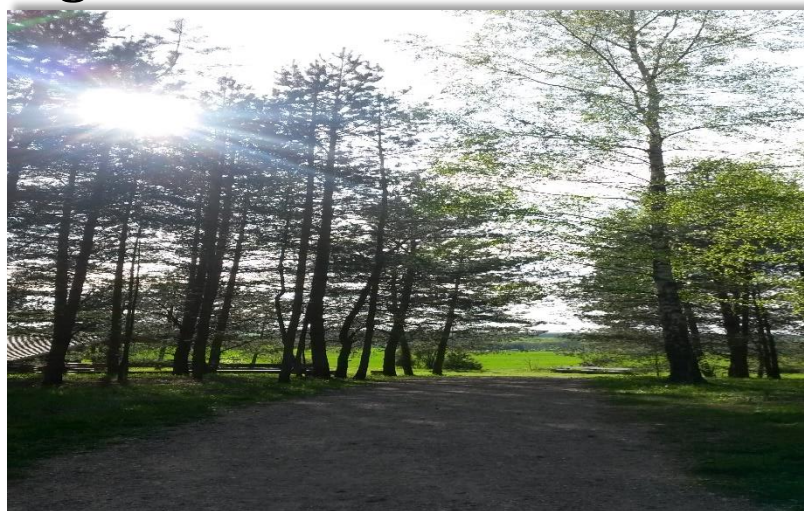
- Īpaši aizsargājamo biotopu aizsardzībai var veidot mikroliegumus un īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, pamatojoties uz :
 - MK Noteikumi Nr. 940, 18.12.2012., "Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu»;
 - Likums «Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām»
- Saimnieciskās **darbības aprobežojumi** biotopu platībā **ir spēkā tikai tad, kad ir izveidota aizsargājama teritorija**, piemēram, mikroliegums vai īpaši aizsargājama dabas teritorija

Latvijas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas

Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (ĪADT) Latvijā ir ģeogrāfiski noteiktas platības, kas atrodas īpašā valsts aizsardzībā, lai aizsargātu un saglabātu **dabas daudzveidību** - retas un tipiskas dabas ekosistēmas, aizsargājamo sugu dzīves vidi, savdabīgas, skaistas un Latvijai raksturīgas ainavas, ģeoloģiskos un ģeomorfoloģiskos veidojumus, dendroloģiskos stādījumus un dižkokus, kā arī sabiedrības atpūtai, izglītošanai un audzināšanai nozīmīgas teritorijas.

ĪPAŠI AIZSARGĀJAMAS DABAS TERITORIJAS

Atrodas valsts aizsardzībā, tiek izveidotas nolūkā:

- aizsargāt un saglabāt dabas daudzveidību (retas un tipiskas dabas ekosistēmas, aizsargājamo sugu dzīves vidi, savdabīgas, skaistas un Latvijai raksturīgas ainavas, ģeoloģiskos un ģeomorfoloģiskos veidojumus utt.);
- nodrošināt zinātniskos pētījumus un vides pārraudzību;
- saglabāt sabiedrības atpūtai, izglītošanai un audzināšanai nozīmīgas teritorijas.

Aizsargājamās teritorijas Latvijā

Latvijā ir izveidotas **689** īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, no kurām 333 iekļautas *Natura 2000* tīklā un aizņem 11,5% no Latvijas sauszemes teritorijas un 15% jūras teritorijas, kas katra atbilst kādai no astoņām aizsargājamo teritoriju kategorijām (***nacionālais parks, biosfēras rezervāts, dabas parks, aizsargājamo ainavu apvidus, dabas liegums, dabas rezervāts, dabas piemineklis, jūras teritorija***), kas savstarpēji atšķiras ar teritorijas izveidošanas mērķiem, teritorijas platību un dažādu aizsardzības pakāpi - atļautajām un aizliegtajām darbībām.

Latvijā ir astoņas aizsargājamo dabas teritoriju kategorijas

4 nacionālie parki (Slīteres, Ķemeru, Gaujas un Rāznas), kas ir plaši apvidi, kur tiek aizsargātas dabas vērtības, ainaviskās vērtības un kultūrvēsturiskais mantojums, vienlaicīgi veicot zinātnisko izpēti, izglītošanu un atpūtas organizēšanu.

1 biosfēras rezervāts (Ziemeļvidzemes) plaša teritorija, kurā starptautiski nozīmīgas dabas un ainaviskās vērtības tiek saglabātas nodrošinot ilgtspējīgu sociālo un ekonomisko attīstību

42 dabas parki kas sevī ietver noteiktu apvidu dabas un kultūrvēsturiskās vērtības (piemēram – Gaiziņkalns, Piejūra, Abavas senleja, Ogres ieleja, Daugavas loki, Talsu pauguraine). Dabas parki ir piemēroti raksturīgās ainavas saglabāšanai, sabiedrības izglītošanai un atpūtai, bioloģiskās daudzveidības uzturēšanai.

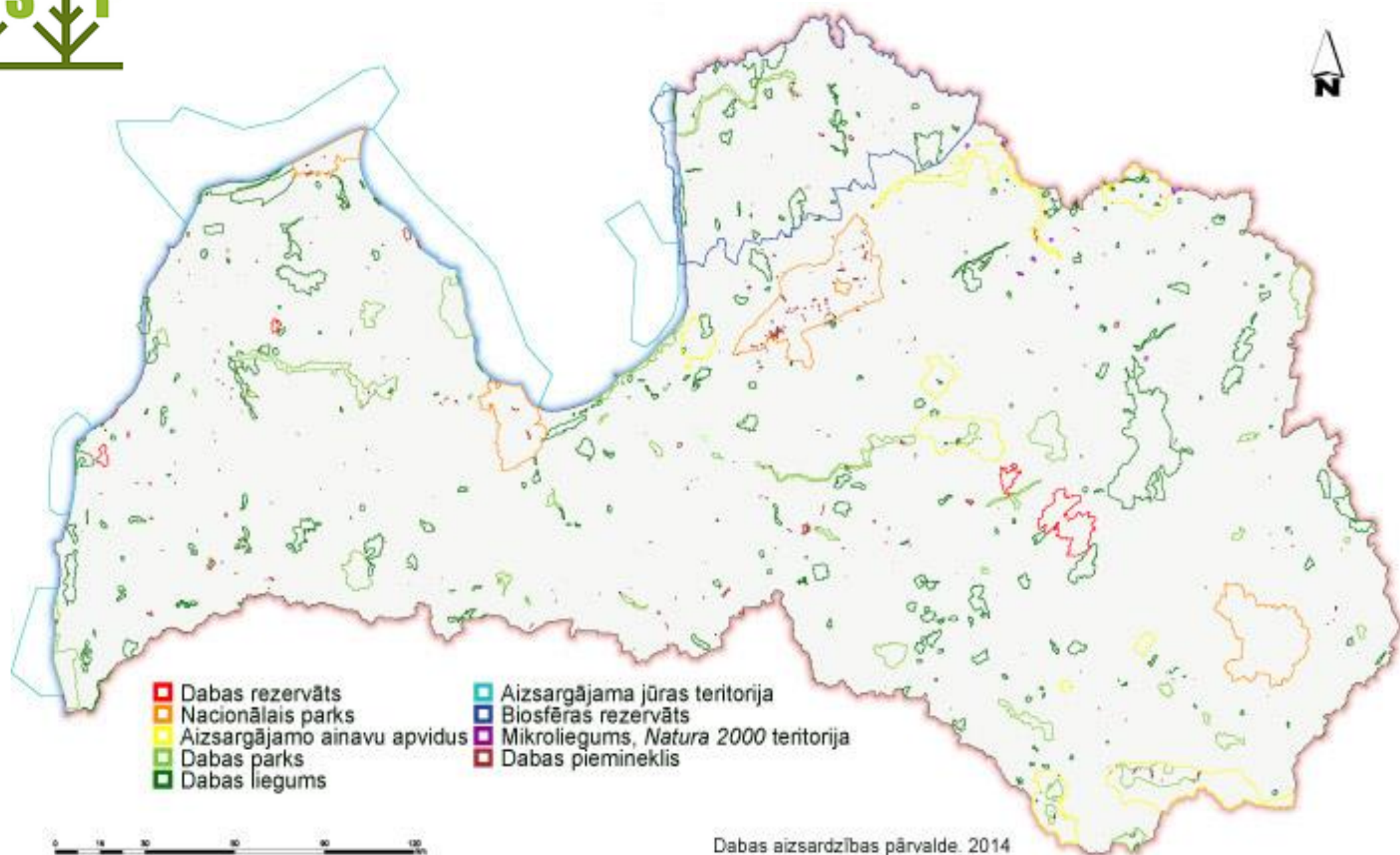

Latvijā ir astoņas aizsargājamo dabas teritoriju kategorijas

9 aizsargājamo ainavu apvidi (piemēram, Vecclaicene, Vestiena, Ziemeļgauja, Augšdaugava, Augšzeme, Vecpiebalga), kas ir lielas teritorijas, kurās tiek aizsargāta īpaši skaista un daudzveidīga Latvijai raksturīga ainava un kultūrvide.

261 dabas liegums kas ir teritorijas, kurās aizsargā retas vai izzūdošas sugas vai biotopus, parasti cilvēku mazpārveidotas un saskaņoti apsaimniekotas platības.

4 dabas rezervāti (Teiču, Krustkalnu, Grīņu un Moricsalas), kas ir teritorijas ar gandrīz neskartu dabu, kur uzturēties drīkst tikai ar īpašām atļaujām zinātniskās izpētes vajadzībām, lai nodrošinātu dabas procesu netraucētu attīstību.

Apsaimniekošana, aprobežojumi

- Lai saskaņotu dabas aizsardzības, dabas resursu izmantošanas un reģiona ilgtspējīgas attīstības intereses, var izstrādāt aizsargājamās teritorijas dabas aizsardzības plānu (plāns):

- Plānā ietver zinātnisko informāciju par aizsargājamo teritoriju,
- pamatojumu funkcionālajam zonējumam, ja tāds nepieciešams,
- nosaka vienotus visas teritorijas apsaimniekošanas pasākumus, lai sasniegtu tās aizsardzības mērķus.

- ***Plānam ir rekomendējošs raksturs.***

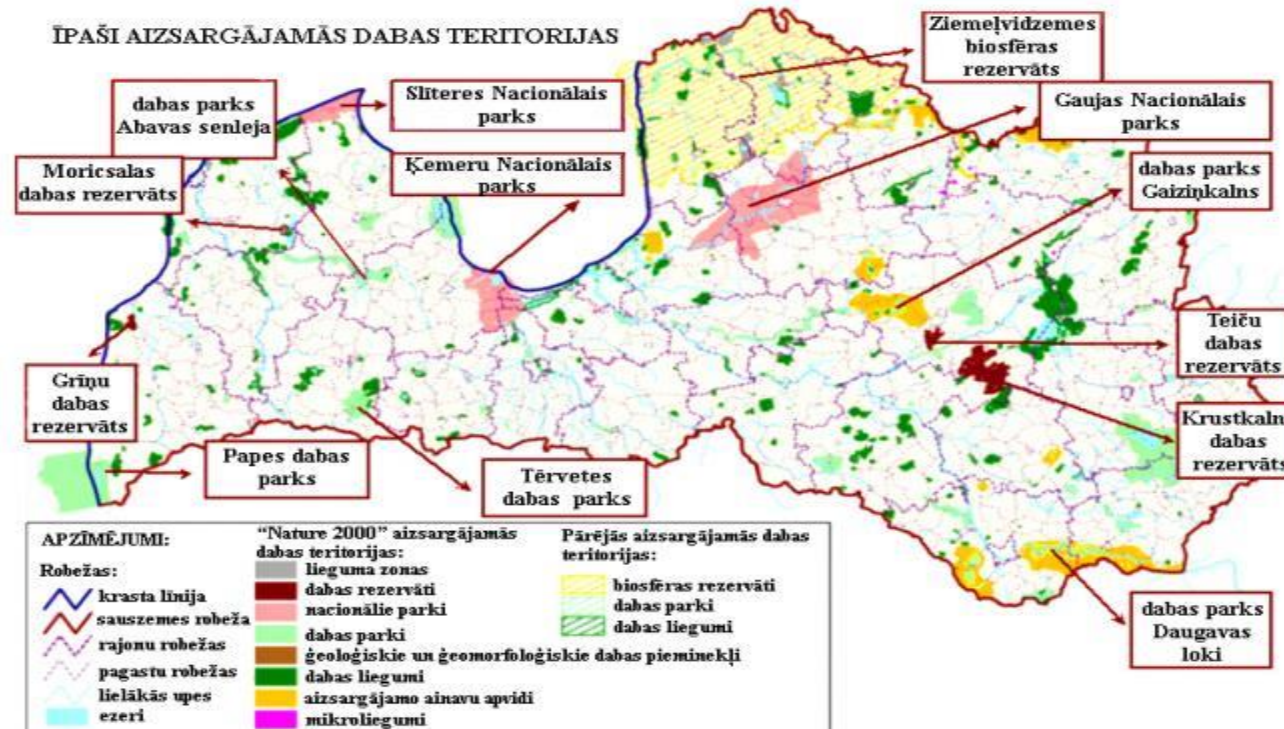
- ***Apsaimniekošanu (t.sk. saimnieciskās darbības aprobežojumus) nosaka MK noteikumi:***

- «Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi»;
- vai katras teritorijas «Individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi»

Dabas rezervāti

- Teritorijas ar gandrīz neskartu dabu, kur uzturēties drīkst tikai ar īpašām atļaujām zinātniskās izpētes vajadzībām, lai nodrošinātu dabas procesu netraucētu attīstību. Vecākais – Moricsalas no 1912 g.6.jūnija
- Noteikti ļoti stingri saimnieciskās darbības aprobežojumi: Latvijā - 4

Nacionālie parki

- Plaši apvidi, kur tiek saglabātas dabas vērtības, ainaviskās vērtības un kultūrvēsturiskais mantojums, vienlaicīgi veicot zinātnisko izpēti, izglītošanu un atpūtas organizēšanu.
- Noteikti būtiski saimnieciskās darbības aprobežojumi (īpaši meža zemēs)

Dabas liegumi

- Cilvēka darbības mazpārveidotas vai dažādā pakāpē pārveidotas dabas teritorijas, kas ietver īpaši aizsargājamo savvaļas augu un dzīvnieku sugu dzīvotnes un īpaši aizsargājamus biotopus.

Meža zemēs aizliegts:

- cirst kokus galvenajā cirtē un rekonstruktīvajā cirtē; **veikt mežsaimniecisko darbību no 15.marta līdz 31.jūlijam**
- cirst kokus kopšanas cirtē (izņemot sausos kokus), ja valdaudzes vecums pārsniedz:
 - priežu un ozolu audzēm – 60 gadu;
 - egļu, bērzu, melnalkšņu, ošu un liepu audzēm – 50 gadu;
 - apšu audzēm – 30 gadu;
- atjaunot mežu stādot vai sējot;

Dabas parki

- Dabas parki ir teritorijas, kas pārstāv noteikta apvidus dabas un kultūrvēsturiskās vērtības un kas ir piemērotas sabiedrības atpūtai, izglītošanai un audzināšanai.
- Atpūtas organizēšana un saimnieciskā darbība dabas parkos veicama, nodrošinot tajos esošo dabas un kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanu.

Meža zemēs aizliegts:

- veikt mežsaimniecisko darbību no 15.marta līdz 31.jūlijam
- cirst kokus kailcirtē un rekonstruktīvajā cirtē;

Aizsargājamo ainavu apvidi

- Aizsargājamo ainavu apvidi ir teritorijas, kas izceļas ar savdabīgu vai daudzveidīgu ainavu. To mērķis ir aizsargāt un saglabāt raksturīgo ainavu un tos ainavas elementus, kas ir būtiski aizsargājamo sugu un biotopu ekoloģisko funkciju nodrošināšanai, Latvijai raksturīgajai kultūrvidei un ainavas daudzveidībai, kā arī nodrošināt sabiedrības atpūtai un tūrismam piemērotas vides saglabāšanu un dabu saudzējošu apsaimniekošanu.

Meža zemēs aizliegts:

- **veikt mežsaimniecisko darbību no 15.marta līdz 31.jūlijam**
- cirst kokus rekonstruktīvajā cirtē (izņemot neproduktīvu egļu tīraudzju dabiskošanu un sugu sastāva dažādošanu, kā arī mežaudzē, kuras šķērslaukums ir mazāks par kritisko šķērslaukumu);
- veikt kailcirti dumbrāja un liekņas meža augšanas apstākļu tipos egļu un melnalkšņu audzēs, kā arī visās ozolu un ošu audzēs, lai ilgtermiņā nodrošinātu bioloģiski vērtīgo slapjo un platlapju meža biotopu un tiem raksturīgo sugu saglabāšanu.
- Maksimāli pieļaujamā kailcirtes platība ir trīs hektāri u.c.

Dabas pieminekļi

- Atsevišķi, savrupi dabas veidojumi: aizsargājamie koki, dendroloģiskie stādījumi, alejas, ģeoloģiskie un ģeomorfoloģiskie dabas pieminekļi un citi dabas retumi, kam ir zinātniska, kultūrvēsturiska, estētiska vai ekoloģiska vērtība.
- Lai nodrošinātu aizsargājamo koku un akmeņu saglabāšanu un to apskates iespēju, aizsargāta tiek arī teritorija 10 metru rādiusā ap akmeņiem un teritorija zem koku vainagiem, kā arī 10 metru rādiusā ap tiem, skaitot no koka vainaga projekcijas.
- Aizliegts veikt darbības, kuru dēļ tiek bojāts vai iznīcināts dabas piemineklis vai mazināta tā dabiskā estētiskā, ekoloģiskā un kultūrvēsturiskā vērtība;
- rakstīt, zīmēt un gravēt uz dabas pieminekļa un to pārvietot;
- cirst kokus kailcirtē;
- alās kurināt ugunscurus un ienest jebkādas degošas priekšmetus
- veikt pazemes būvju būvniecību

Biosfēras rezervāts

- Biosfēras rezervāti ir plašas teritorijas, kurās atrodas starptautiski nozīmīgas ainavas un ekosistēmas. Biosfēras rezervātu izveidošanas mērķis ir nodrošināt dabas daudzveidības saglabāšanu un veicināt ilgtspējīgu teritorijas sociālo un ekonomisko attīstību.
- Vidzemes biosfēras rezervāts - 4596 ha platībā, kopš 1997.gada.
- Biosfēras rezervāta dabas lieguma zonā ir spēkā dabas liegumos noteiktās prasības, bet ainavu aizsardzības zonā - aizsargājamo ainavu apvidos noteiktās prasības.

Aizsargjoslas.

Virszemes ūdensobjektu aizsargjoslas

- Virszemes ūdensobjektu aizsargjoslas nosaka ***ūdenstilpēm, ūdenstecēm*** un mākslīgiem ūdensobjektiem, lai samazinātu piesārņojuma negatīvo ietekmi uz ūdens ekosistēmām, novērstu erozijas procesu attīstību, ierobežotu saimniecisko darbību applūstošajās teritorijās, kā arī saglabātu apvidum raksturīgo ainavu.

UPES	100 km un garākas	300 m	Aizliegta: ❶ galvenā cirte vismaz 10m joslā ❷ kailcirte visā aizsargjoslā, ja tā ir līdz 50m plata ❸ kailcirte 50m joslā, ja aizsargjosla ir 50m un platāka
	25- 100 km	100 m	
	10- 25 km	50 m	
	līdz 10 km	10 m	
EZERI	1000 ha un lielāki	500 m	
	101- 1000 ha	300 m	
	25- 100 ha	100 m	
	10- 25 ha	50 m	
	līdz 10 ha	10 m	

Aizsargjosla ap purviem

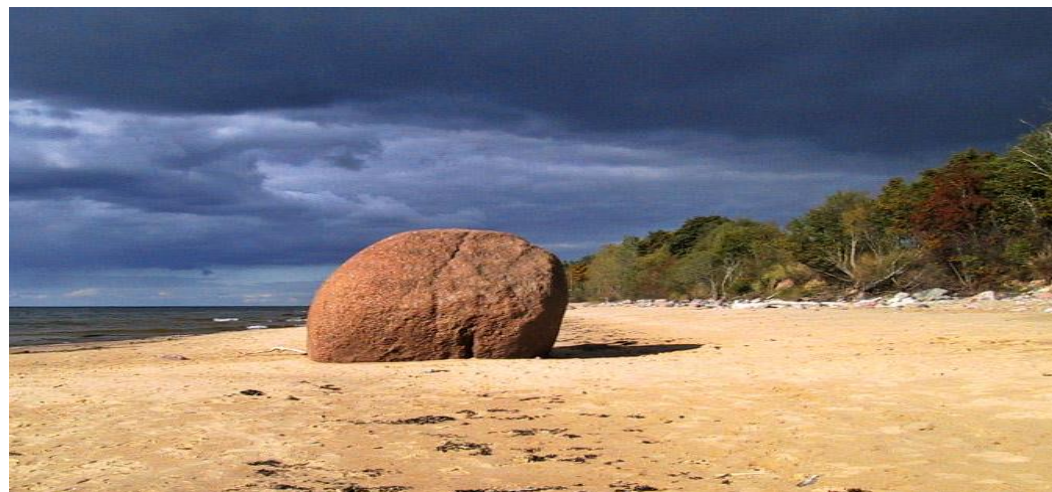

- Tiek noteiktas, lai saglabātu bioloģisko daudzveidību un stabilizētu mitruma režīmu meža un purvu saskares (pārejas) zonā.
- Minimālie aizsargjoslu platumi ap purviem tiek noteikti:
 - 10 līdz 100 hektārus lielām platībām — 20 metru josla;
 - par 100 hektāriem lielākām platībām — 50 metru josla meža augšanas apstākļu tipos uz sausām, nosusinātām, slapjām minerālaugsnēm un nosusinātām kūdras augsnēm un vismaz 100 metru josla meža augšanas apstākļu tipos uz slapjām kūdras augsnēm.
- Mežos aizliegta kailcirte

Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes aizsargjosla

- Izveidota, lai samazinātu piesārņojuma ietekmi uz Baltijas jūru, saglabātu meža aizsargfunkcijas, novērstu erozijas procesu attīstību, aizsargātu piekrastes ainavas, nodrošinātu piekrastes dabas resursu, atpūtai un tūrismam nepieciešamo resursu un citu sabiedrībai nozīmīgu teritoriju saglabāšanu un aizsardzību, to līdzsvarotu un ilgstošu izmantošanu.
- Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes aizsargjoslu iedala :
 - 1) **krasta kāpu aizsargjosla, kuras platums ir atkarīgs no kāpu zonas platuma, bet nav mazāks par 300 metriem sauszemes virzienā, skaitot no vietas, kur sākas dabiskā sauszemes veģetācija, aizliegta galvenā cirte;**
 - 2) **ierobežotas saimnieciskās darbības josla` - līdz 5 kilometru platumā, kas tiek noteikta, ņemot vērā dabiskos apstākļus, aizliegta kailcirte.**

Mežu aizsargjoslas ap pilsētām

- Mežu aizsargjoslas ap pilsētām tiek noteiktas, lai nodrošinātu pilsētu iedzīvotājiem atpūtai un veselības uzlabošanai nepieciešamos apstākļus, kā arī lai samazinātu vai kompensētu pilsētu negatīvo ietekmi uz vidi.
- pilsētām ar iedzīvotāju skaitu līdz 10 tūkstošiem — ne vairāk kā 100 hektāru, pilsētām ar iedzīvotāju skaitu no 10 tūkstošiem līdz 100 tūkstošiem — ne vairāk kā 1500 hektāru, pilsētām ar iedzīvotāju skaitu, lielāku par 100 tūkstošiem, — ne vairāk kā 15000 hektāru.
- Meža aizsargjoslu ap pilsētu paredz vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā republikas pilsētas dome vai novada dome, kuras administratīvajā teritorijā atrodas pilsēta.
- Aizliegta atjaunošanas cirte (kailcirte) u.c.

Mikroliegumi

Mikroliegumi ir teritorijas, kas tiek noteiktas, lai nodrošinātu īpaši aizsargājamas sugas vai biotopa aizsardzību ārpus īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, kā arī īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, ja kāda no funkcionālajām zonām to nenodrošina.

Līdzīgi kā īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, mikroliegumos ir aizliegtas vai ierobežotas darbības, kas apdraud retās sugas vai biotopa pastāvēšanu.

Mikroliegumi parasti platības ziņā ir mazāki kā īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (0,1- 30 ha, putnu mikroliegumiem kopā ar buferzonu platība var sasniegt līdz 500 ha), **to izveidošanas procedūra ir vienkāršāka un ātrāka, nekā veidojot īpaši aizsargājamas dabas teritorijas.** Tādējādi, nodrošinot operatīvu īpaši reto un apdraudēto sugu aizsardzību.

Mikroliegumi

Mikroliegumu veidošanu nosaka [Sugu un biotopu aizsardzības likums](#), [Meža likums](#) un tiem pakārtotie normatīvie akti.

Ministru kabineta noteikumi Nr. 940 (18.12.2012.) [„Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu”](#)

Ministru kabineta noteikumi Nr.421 (05.12.2000 .) [„Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu”](#).

Mikroliegumos tiek aizsargātas īpaši retas sugas - **dati par mikroliegumiem un tajos sastopamajām sugām glabājas Dabas aizsardzības pārvaldes datu bāzē, kas ir pieejama tikai registrētiem lietotājiem.**

Informāciju par mikroliegumā esošo īpaši aizsargājamo sugu un biotopu atradnēm drīkst izplatīt tikai ar Dabas aizsardzības pārvaldes atļauju!

Mikroliegumi

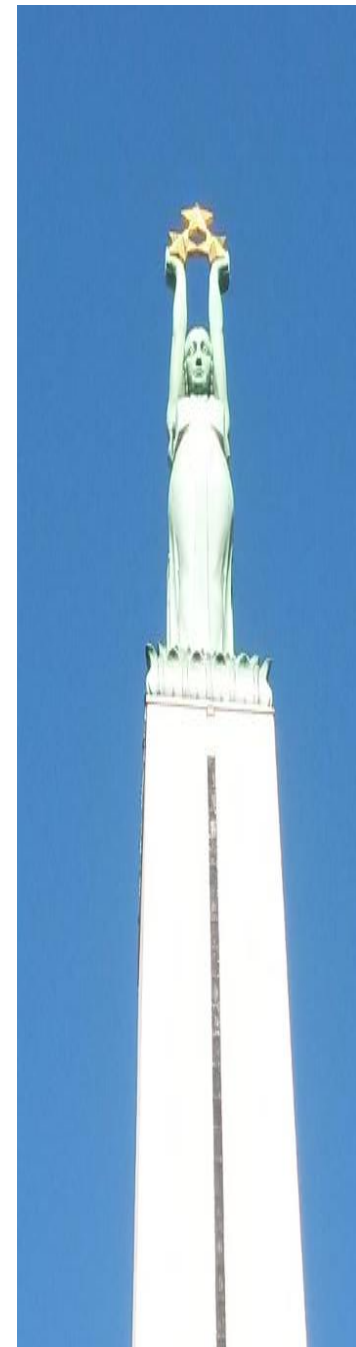
Par mikroliegumu veidošanu ir **atbildīgas šādas institūcijas:**

Dabas aizsardzības pārvalde nosaka mikroliegumus nemeža zemēs, kā arī dabas rezervātos un nacionālajos parkos;

Valsts meža dienests nosaka mikroliegumus meža zemēs ārpus dabas rezervātiem un nacionālajiem parkiem;

Zemkopības ministrija nosaka mikroliegumus īpaši aizsargājamo zivju sugu nārsta vietās.

Mikroliegumu veidošanas process ir atšķirīgs meža un nemeža zemēs. Par mikroliegumu veidošanu meža zemēs ārpus dabas rezervātiem un nacionālajiem parkiem sīkāka informācija ir pieejama [Valsts meža dienestā](#).

Mikroliegumu veidošana

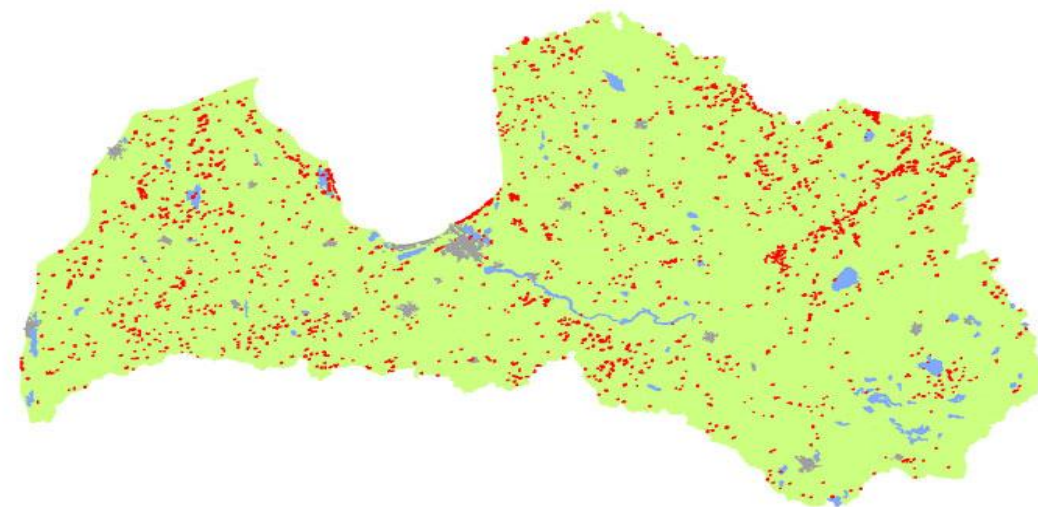
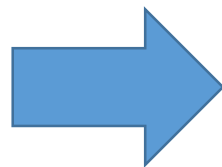
Lēmumu par mikrolieguma izveidošanu vai lēmumu par atteikumu izveidot mikroliegumu Dabas aizsardzības pārvalde nosūta mikrolieguma izveidošanas priekšlikuma iesniedzējam, zemes īpašniekam vai tiesiskajam valdītājam, pašvaldībai un ekspertam.

Pēc lēmuma par mikrolieguma izveidi saņemšanas **zemes īpašniekam vai tiesiskajam valdītājam jāinformē zemes nomniekus vai lietotājus**, ja tādi ir, par izveidoto mikroliegumu un jāsniedz informācija par mikrolieguma individuālajām apsaimniekošanas un aizsardzības prasībām.

Mikrolieguma izveidošanas ierosinātājs nodrošina augstākminēto dokumentu sagatavošanu un aizpilda īpaši aizsargājamās sugas un biotopa mikrolieguma pieteikuma un inventarizācijas anketas pirmo daļu.

Attiecīgās **nozares eksperts aizpilda** īpaši aizsargājamās sugas un biotopa mikrolieguma pieteikuma un inventarizācijas anketas otro daļu.

15 gados Latvijā izveidoti 2415 mikroliegumi

Natura 2000 teritorijas Latvijā

Natura 2000 tīklā Latvijā ir iekļautas 333 teritorijas – [4 dabas rezervāti](#), [4 nacionālie parki](#), [239 dabas liegumi](#), [37 dabas parki](#), [9 aizsargājamo ainavu apvidi](#), [7 aizsargājamās jūras teritorijas](#) un 24 mikroliegumi.

Sauszemes teritorijas aizņem 12% jeb 787729 ha no Latvijas sauszemes kopplatības. Šīm teritorijām ir atšķirīgi aizsardzības un apsaimniekošanas režīmi – no minimāliem ierobežojumiem aizsargājamo ainavu apvidos līdz pat pilnīgam saimnieciskās darbības aizliegumam dabas rezervātos.

Teritorijas ir uzskaitītas likuma "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" pielikumā.

Natura 2000 teritorijas Latvijā

Natura 2000 aizsargājamās dabas teritorijās saimnieciskā darbība ir vairāk vai mazāk ierobežota atkarībā no teritorijas izveidošanas mērķa.

Purvā, kam noteikts dabas lieguma režīms purva ekosistēmas aizsardzībai, **nedrīkst iegūt kūdru, bet drīkst ogot, medīt, ierīkot dabas takas, vērot putnus.**

Daudzos dabas liegumos saimniekošanu var turpināt kā līdz šim – kopt tīrumus, pļaut pļavas, ganīt mājlopus, saudzīgi saimniekot mežā.

Lai noteiktu tieši kur un ko drīkst darīt aizsargājamā dabas teritorijā, **tie rakstīti dabas aizsardzības plāni un izstrādāti individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi.**

Tie tiek izstrādāti sadarbībā ar pašvaldībām un zemes īpašniekiem, lai vienlaicīgi varētu gan saglabāt dabu, gan saimniekot un gūt peļņu.

Teritoriju apsaimniekošanai ir pieejams ES, Latvijas Vides aizsardzības fonda un citu fondu finansējums.

Natura 2000 teritorijas Latvijā

Apmeklētājiem ir pieejamas visas *Natura 2000* teritorijas, izņemot daļu dabas rezervātu.

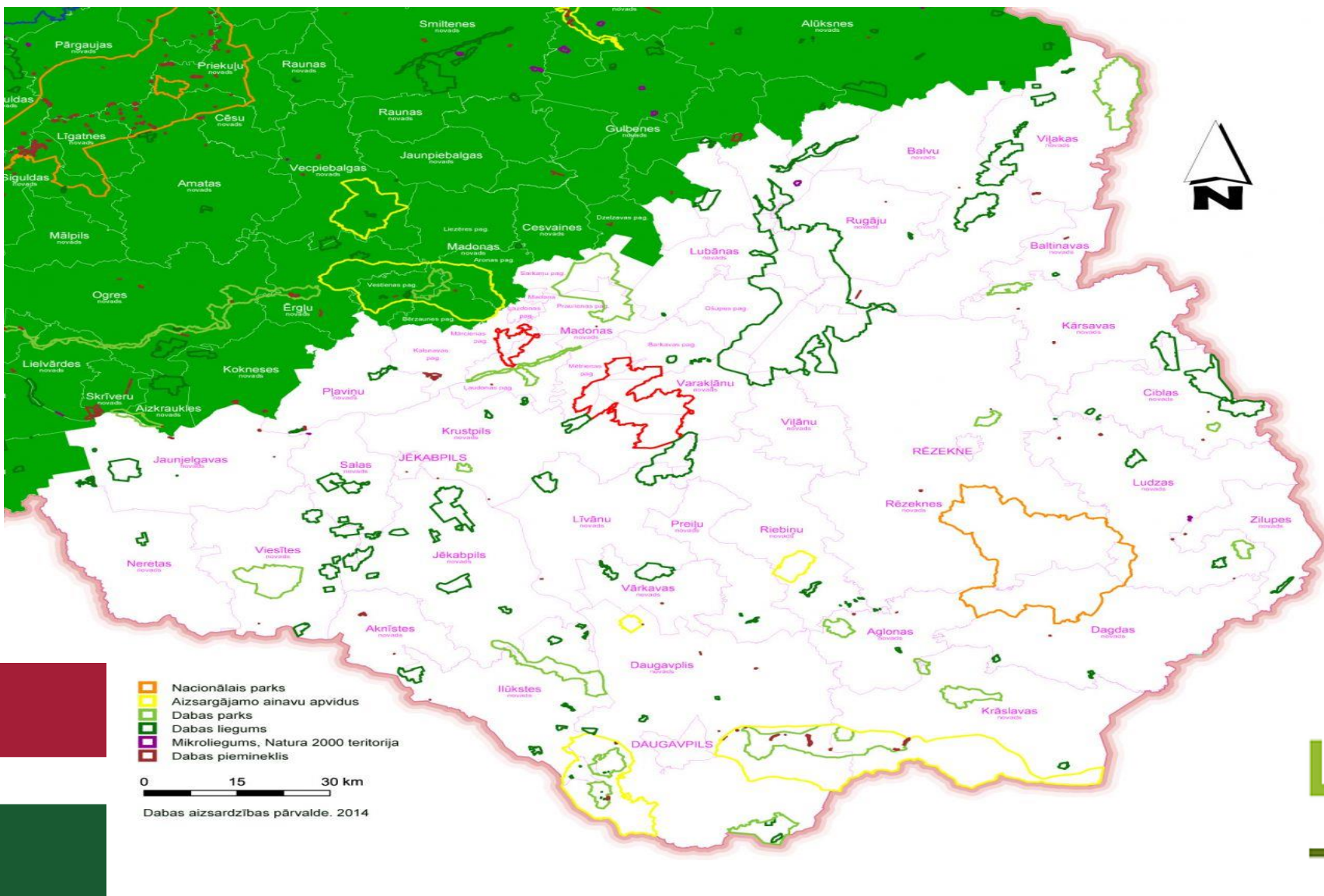
Aizsargājamās dabas teritorijās ir ierīkotas daudzas dabas takas un izvietoti informācijas stendi.

Natura 2000 dabas teritorijas ir paredzētas retu un apdraudētu dabas vērtību aizsardzībai un tāpēc tajās pret dabu ir jāizturas īpaši saudzīgi, sevišķi pavasarī, kad dzīvniekiem un putniem ir mazuļi.

Aizsargājamās dabas teritorijās drīkst pārvietoties tikai pa esošajiem ceļiem un takām, ugunscurus drīkst kurināt tikai tam speciāli paredzētās vietās, aizliegts atstāt aiz sevis atkritumus.

Īpaši aizsargājamās platības Latgalē un Sēlijas dienvidos

Īpaši aizsargājamās platību pārvaldība

Pārvalde:

sākot ar 2011.gada 1.februāri dabas parka pārvaldi īsteno vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra pakļautībā esošas tiešās pārvaldes iestādes Dabas aizsardzības pārvaldes struktūrvienība - [Latgales reģionālā administrācija](http://latgales.rejonala.administracija.lv).

- ***Rēzeknes birojs***
- Galdnieku iela 8, Rēzekne, LV-4601
- Tālrunis: +371 64605860, fakss: +371 64605225
- E-pasts: latgale@daba.gov.lv - visiem Latgales birojiem
- ***Lipušku birojs***
- Skolas iela 3, Lipuški, Rēzeknes novads, Latvija LV-4601
- Tālrunis: +371 28703840
- ***Ļaudonas birojs***
- Aiviekstes iela 3, Ļaudona, Madonas novads, LV-4862
- ***Pārvaldes Teiču DR informācijas punkts «Bērzi» Murmastienē***
- Murmastienē, Varakļānu nov.
- Tālrunis: +371 26528739

Dvietes paliene

- **Administratīvais iedalījums:** Ilūkstes novada Bebreņu pagasts Dviete pagasts Pilskalnes pagasts; Jēkabpils novada Rubenes pagasts.
- **Platība:** 4989 ha
- **Dibināšanas gads:** 2004

Pārvalde:

- sākot ar 2011.gada 1.februāri dabas parka pārvaldi īsteno vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra pakļautībā esošās tiešās pārvaldes iestādes Dabas aizsardzības pārvaldes struktūrvienība Latgales reģionālā administrācija
- **Dabas vērtības:**
 - Izcila regulāri applūstošu palieņu pļavu aizsardzības teritorija pie Dviete un Ilūkstes upes ietekas Daugavā.
 - Viena no daudzveidīgākajām un bagātākajām putnu vietām Latvijā. Regulāra un izcili nozīmīga caurceļojošo ūdensputnu pulcēšanās vieta pavasarī - ik sezonu šeit uzturas vairāki tūkstoši zosu un pīļu. Svarīga ligzdošanas vieta griezei.
 - Pavisam teritorijā konstatētas vismaz 28 ES Putnu direktīvas 1. pielikuma un 28 Latvijas īpaši aizsargājamo putnu sugas.

Dvietes dumbrāji

- **Administratīvais iedalījums:** Ilūkstes novada Dvietes pagasts.
- **Platība:** 121 ha
- **Dibināšanas gads:** 1999
- Natura 2000 teritorija Dabas liegums
- **Individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi:** nav.
- **Pārvalde:**
 - sākot ar 2011. gada 1. februāri dabas lieguma pārvaldi īsteno vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra pakļautībā esošas tiešās pārvaldes iestādes Dabas aizsardzības pārvaldes struktūrvienība [Latgales reģionālā administrācija](#).
- **Dabas vērtības:**
 - Plašs purvaino mežu masīvs.
 - Konstatēti priežu niedrāji, bērzu un melnalkšņu dumbrāji.
 - Sastopamas tādas īpaši aizsargājamās augu sugas kā - apdzira, sibīrijas skalbe, gada staipekņis.
 - No putnu sugām konstatētas - melnais stārķis, ziemeļu un mazais gulbis, baltpieres zoss, brūnkaklis, garkaklis, gaigala

Mitrāji – Ramsāres konvencija

- **RAMSĀRES konvencija** ir parakstīta 1971. gadā Irānas pilsētā Ramsārē. Tas ir vienīgais starptautiskais vides aizsardzības līgums, kas veltīts kādai noteiktai ekosistēmai.
- Latvijā ir sešas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un to kompleksi, kas novērtēti kā starptautiski nozīmīgas mitrāju teritorijas, jeb Ramsāres vietas: Kaņiera ezers. Engures ezers, Teiču un Pelečāres purvi, Ziemeļu purvi, Lubāna mitrāju komplekss un Papes mitrāju komplekss.
- **Nozīmīgākās mitrāju platības Latvijā veido – vairāk nekā 12 400 upes un 2256 ezeri, kas ir lielāki par vienu hektāru, kopā ar mākslīgajām ūdenskrātuvēm aizņemot ap 3,7 % no Latvijas teritorijas.**
- **Nosacīti neskarti purvi aizņem 4,9 %,** bet kūdras atradnes (tās veido purvi un daži slapjo mežu veidi uz kūdras augsnēm) aizņem 10,4% no Latvijas teritorijas. Mazākās platībās Latvijā sastopami citi mitrāju veidi – piekrastes pļavas, palieņu pļavas un citi dabiski un cilvēka veidoti mitrāji.
- Mitrāji saskaņā ar konvencijas 1. pantu ir palienes, zāļu un kūdras purvi vai ūdeņu platības - dabiskas vai mākslīgas, pastāvīgas vai pārplūstošas, kurās ir stāvošs vai tekošs ūdens, saldūdens, iesālš vai sāļš ūdens, t.sk. jūras akvatorijas, kuru dziļums bēguma laikā nepārsniedz 6 metrus.

Īpaši aizsargājamās platības Latgalē dabas liegums Lubāna mitrājs

Lubāns un zivju dīķi ir viena no svarīgākajām caurceļojošo ūdensputnu atpūtas un barošanās vietām valstī, kā arī viena no piecām labākajām ligzdošanas vietām 29 Eiropas īpaši aizsargājamām putnu sugām – **mazajam ērglim, jūras ērglim, mazajam gulbim, ziemeļu gulbim, griezei, ķikutam u.c., tajā sastopamas vairākas pasaulē apdraudētas putnu sugas – ķikuts, grieze, jūras ērglis, zivju ērglis.**

Kopumā teritorijā novērotas 224 putnu sugas, no tām 185 šeit ligzdo.

Latvijas lielākais ezers – Lubāns ir biotopa *Dabīgi eitrofi ezeri ar ieģrimušo ūdensaugu un peldaugu augāju* atradne, kurā sastopami mazlēpe (*Hydrocharis morsus-ranae*), skaujošā glīvene (*Potamogeton perfoliatus*), spožā glīvene (*Potamogeton lucens*), u.c.

Lubāna mitrāja kompleksā ietilpst arī daudz aizsargājamu biotopu - upju palieņu pļavas, neskarti augstie purvi, purvaini meži, boreālie (ziemeļu) meži, melnalkšņu staignāji un parkveida pļavas

DAP problēmas īpaši aizsargājamo dabas teritoriju apsaimniekošanā

- Tikai nepilni 10% no visām ĪADT zemēm ir valsts īpašumā un VARAM valdījumā, savukārt lielākā daļa – privātīpašumā.
- **ĪADT apsaimniekošanas pasākumu īstenošana uz zemēm, kas nav valsts īpašumā, ir apgrūtināta.** DAP nereti netiek informēta par citu zemju īpašnieku (privātpersonu, pašvaldību) īstenotajiem dabas aizsardzības pasākumiem ĪADT, lai gan tas tieši ietekmē sugu un biotopu aizsardzības pasākumu efektivitāti. Daļa šo pasākumu tiek veikti projektu ietvaros, bet vēlāk, izbeidzoties finansējumam, netiek turpināti (piemēram, zālājos tiek izcirsti krūmi, bet pēc projekta beigām zālāji netiek ne pļauti, ne ganīti) – līdz ar to ilgtermiņā šo projektu mērķi netiek sasniegti.
- Vienlaikus monitoringa dati liecina, ka privātajās zemēs nenotiek no saimnieciskās darbības atkarīgu biotopu apsaimniekošana (piemēram, zālāji, zāļu purvi aizaug, jo netiek nopļauti, noganīti)
- Zemes īpašnieki ĪADT uztver kā apgrūtinājumu un jebkādas saimnieciskās darbības aizliegumu, vai arī īpašumi ir nelieli, savulaik iegādāti apbūvei, un šobrīd netiek saskatīts šo īpašumu potenciāls.

Kompensācijas

Mežsaimnieciskās darbības aprobežojumi	Valsts kompensācija ĪADT un mikroliegumi ārpus NATURA, EUR/ha/gadā	Natura 2000 maksājumi, EUR/ha/gadā
Mežsaimnieciskās darbības aizliegums	157	160
Kopšanas un galvenās cirtes aizliegums	157	160
Galvenās cirtes aizliegums	128	120
Kailcirtes aizliegums	43	45
Piezīme:	Attiecas uz audzēm, kas sasniegušas 20 gadu vecumu un vecākas	Bez vecuma ierobežojuma

Iespējamie risinājumi - DAP viedoklis

- Visefektīvāk ĪADT var pārvaldīt, ja to zemes atrodas valsts pārziņā.
- Valstij jāatpērk zemes, vispirms to darot dabas aizsardzībai prioritārās ĪADT vietās – teritorijās, kur pēc faktiskās situācijas ir vislielākais valsts zemju īpatsvars un teritorijās ar visstingrākajiem aprobežojumiem.
- Vienlaikus būtu jāizvērtē un prioritāri jāiegādājas tie īpašumi, kuros vēlamā apsaimniekošanas forma **ir neiejaukšanās dabas procesos** vai minimāla biotopu apsaimniekošana, piemēram, iznomājot zemes.
- Intensīvi apsaimniekojamās platībās varētu būt nepieciešami papildus līdzekļi DAP budžetā, lai piesaistītu apsaimniekošanas darbību veicēju iepirkuma procedūras ietvaros.
- Zemju atpirkšanai, tajā skaitā **valsts pirmpirkuma tiesību izmantošanai uz zemi, DAP nav finansējuma**. Šāds finansējums būtu jāparedz...

Iespējamie risinājumi - DAP viedoklis

- Biotopu apsaimniekošanu un saglabāšanu ĪADT **var veicināt**, iesaistot zemju īpašniekus.
- **Pirmkārt**, ar skaidrojošu un individuālu pieeju, lai mainītu īpašnieku stereotipus.
- **Otrkārt**, iestrādājot dabas aizsardzības intereses ZM pārziņā esošajos normatīvajos aktos par mežu apsaimniekošanu, lauku atbalsta maksājumiem u.c. un par to informējot zemju īpašniekus.
- Maksimāli iesaistot zemju īpašniekus izstrādājot dabas aizsardzības plānus ĪADT.

Iespējamie risinājumi - DAP viedoklis

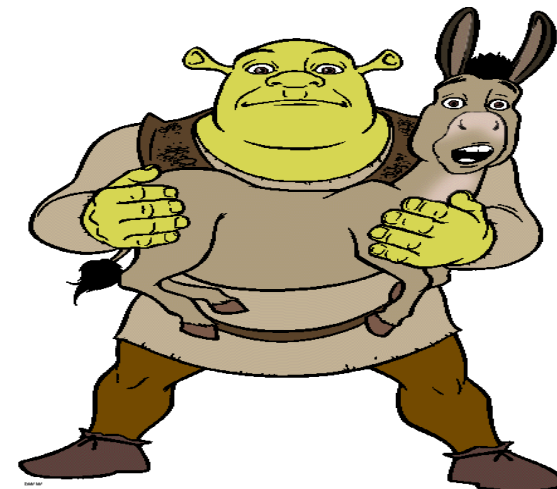

- **DAP trūkst finansējums, lai organizētu ĪADT dabas aizsardzības plānos noteiktos apsaimniekošanas pasākumu īstenošanu**
- **DAP, bez privāto zemju īpašnieku atbalsta, nevar veikt apsaimniekošanas pasākumus privāto zemju īpašumos**
- Tiek negatīvi ietekmēts īpaši aizsargājamo sugu un biotopu stāvoklis, kā arī ĪADT situācija kopumā un dabas tūrisma infrastruktūra.
- Lai uzlabotu situāciju ĪADT aizsardzības jomā, ir nepieciešams finansējums dabas aizsardzības plānu izstrādei un plānoto aktivitāšu ieviešanai, kas ļautu DAP, pašvaldībām un dabas aizsardzības nevalstiskajām organizācijām veikt nepieciešamos pasākumus ĪADT.
- Vienlaikus jāiesaista zemju īpašnieki un jānodrošina, ka projektu pieteicēji uztur projekta rezultātos **vismaz turpmākos 30 gadus**, lai novērstu situācijas, kad projekti, kā peļņas gūšanas veids, tiek pieteikti naudas apguvei nevis dabas aizsardzības mērķu sasniegšanai...

Iespējamie risinājumi - DAP viedoklis

- Lai nodrošinātu sociāli-ekonomisko interešu līdzsvarotību ĪADT, ir būtisks **vienots skatījums** uz dabas aizsardzības un apsaimniekošanas pasākumiem un teritorijas saimniecisko attīstību
- Būtiska ir sadarbība ar dažādām interešu grupām - dabas aizsardzības organizācijām, uzņēmējiem, sabiedrību, zemes īpašniekiem, izglītības un zinātnes pārstāvjiem, – **lai līdzsvarotu dabas aizsardzības, dabas resursu izmantošanas, kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanas un ekonomiskās attīstības intereses** (...saskaņā ar VARAM stratēģiju)

Ierosinājumi iedzīvotāju interešu aizstāvībai

- Veidot jaunas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un plānot funkcionālā zonējuma maiņas esošajām īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, **tikai tad, ja tiek nodrošināts finansējums** ne tikai teritoriju administrēšanai un pārvaldīšanai, bet arī apsaimniekošanai un atbilstošām kompensāciju izmaksām zemju īpašniekiem.
- Par mežsaimnieciskās darbības ierobežojumiem, kas noteikti Lauku attīstības plānā 2014.-2020., paredzamais kompensāciju apmērs ir nesamērīgi mazs un līdz ar to rosinām nākamā perioda Lauku attīstības plāna 2020.-2025. izstrādes laikā **pievērst īpašu uzmanību kompensāciju apmēru noteikšanai** un informēt sabiedrību par šī plāna izstrādi

Ierosinājumi iedzīvotāju interešu aizstāvībai

- Īpašumos, kuros ir tūrisma apskates objekti vai plānojas jauni tūrisma maršruti, **rast iespēju īpašniekam saņemt kompensāciju vai cita veida materiālu atbalstu par īpašuma uzturēšanu** (piemēram, dabas objekta apkārtnes izplaušana u.c.).
- Lai nodrošinātu apdzīvotu lauku teritoriju, tai skaitā viensētu un dzīvojamo māju funkcionēšanu un attīstību, **noteikt neitrālo zonu ap esošajām lauku viensētām un dzīvojamām mājām ne mazāk kā 50 m rādiusā ap tām.**

Ierosinājumi iedzīvotāju interešu aizstāvībai

- Meža zemju īpašnieki, kuru īpašumos esošās mežaudzes dabas lieguma un dabas parka zonās un kuru īpašumi nav zaudējuši dabas vērtības, uzsākot Ministru kabineta noteikumu virzīšanu, **tiek individuāli rakstiski informēti**. Saņemtie īpašnieku priekšlikumi tiek objektīvi izvērtēti un ņemti vērā, **parakstot individuālas vienošanās ar iepriekš minēto meža zemju īpašniekiem**.
- Lai varētu objektīvi izvērtēt katra zemes īpašnieka zaudējumus, **nepieciešams izvērtējumā iekļaut negūto ienākumu apjomu par katru īpašumu**. Kā arī informējot īpašniekus, viņiem tiek izskaidroti saimnieciskās darbības ierobežojumi un aizliegumi. Izskaidrotas kompensācijas saņemšanas iespējas un apmēri.

Ierosinājumi iedzīvotāju interešu aizstāvībai Latvijas Meža īpašnieku biedrības iniciatīva

- Valsts meža dienesta dati liecina, ka pašlaik gandrīz trešā daļa Latvijas mežu ir iekļauta kādā aizsargājamo teritoriju kategorijā. Latvijā ir aprobežoti 862,8 tūkstoši hektāru jeb 28% no kopējās meža platības.
- Pēdējo desmit gadu laikā to platību apjoms, kurās aizliegta jebkāda mežsaimnieciskā darbība, privātajos mežos pieaudzis gandrīz 3 reizes - no 3,7 tūkstošiem hektāru līdz 10 tūkstošiem hektāru, valstī no jebkādas mežsaimnieciskās darbības ir izslēgti 133 tūkstoši hektāru!
- Zemes īpašnieki pat netiek informēti par jaunu aizsargājamo teritoriju veidošanu vai aprobežojumu pastiprināšanu esošajās teritorijās. **Ierēdņu atbilde: „Vajag regulārāk lasīt „Latvijas Vēstnesi”!”**
- Nav skaidri noteiktu kritēriju jaunu aizsargājamo teritoriju veidošanai.
- Pat uzzinot par jauniem plāniem, cilvēkiem nav iespējas iepazīties ar apsvērumiem šādas teritorijas izveidei, nav praktisku iespēju apstrīdēt šādu lēmumu.

Kompensāciju palielinājums

Ierosinājumi iedzīvotāju interešu aizstāvībai Latvijas Meža īpašnieku biedrības iniciatīva

- portālā WWW.MANABALSS.LV ir ievietota iniciatīvu, ar rosinājumu papildināt likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 12. panta 1.daļu („Lai pieņemtu lēmumu par aizsargājamās teritorijas izveidošanu, teritorijas robežu, zonējuma, kategorijas, kā arī aizsardzības režīma maiņu, nepieciešami šādi dokumenti:”) ar 7.punktu šādā redakcijā: „Rakstiska vienošanās ar zemes īpašnieku vai tiesisko valdītāju”.

Šādā likuma redakcijā **mēs pasargāsim savas tiesības**, paredzot mūsu (kā īpašnieku) iesaisti aprobežojumu noteikšanas procesā!

Kur atrast iniciatīvu: <https://manabalss.lv/i/1094>

Valstij ir jākompensē zemes īpašniekiem zaudējumi Zviedrijas situācija

- No atsevišķu amatpersonu lēmumiem ir atkarīgs, vai zemes īpašnieka mežs tiks aizsargāts. Piemēram, ja runājam par meža biotopu.
- Zemes īpašniekiem vienmēr vajadzētu būt tiesībām uz zaudējumu kompensāciju, ja valsts veic tālejošus ierobežojumus tiesībām izmantot zemi.
- meža īpašniekam Vērmlandē tikusi aizliegta mežizstrāde viņa mežos, jo apgabala valdība uz viņa zemes atradusi aizsargājamo sēņu sugu Toverīšu sarkosomu. Mežs tādējādi zaudē visu savu ekonomisko vērtību, taču meža īpašnieks nesaņem nekādu kompensāciju.

“Meža skaistāko vietu kopšana kļūs par īpašnieku finanšu risku.”

- Acīmredzami, ka šis meža īpašnieks apstrādājis savu mežu tā, lai sagatavotu labvēlīgu vietu Toverīšu sarkosomai (*aug agri pavasarī, pie kūstoša sniega, retāk arī rudenī vecos, mitros skuju koku mežos – gada sēne Latvijā 2006.*)
- Šodien atbildīgās iestādes vada tādu politiku, kur meža īpašniekiem, kas rada īpaši aizsargājamās teritorijas, paaugstinās risks zaudēt tieši šīs meža teritorijas.
- Šos ierobežojumus bieži atbalsta Augu aizsardzības regulas. Tas ir veids, kā Zviedrija pilda ES dabas aizsardzības direktīvas. Tomēr Zviedrijas regulas pieprasa daudz vairāk nekā šīs direktīvas. Tas paver iespēju pilnīgi nepamatotām interpretācijām no atbildīgo iestāžu puses

“Meža skaistāko vietu kopšana klūs par īpašnieku finanšu risku.”

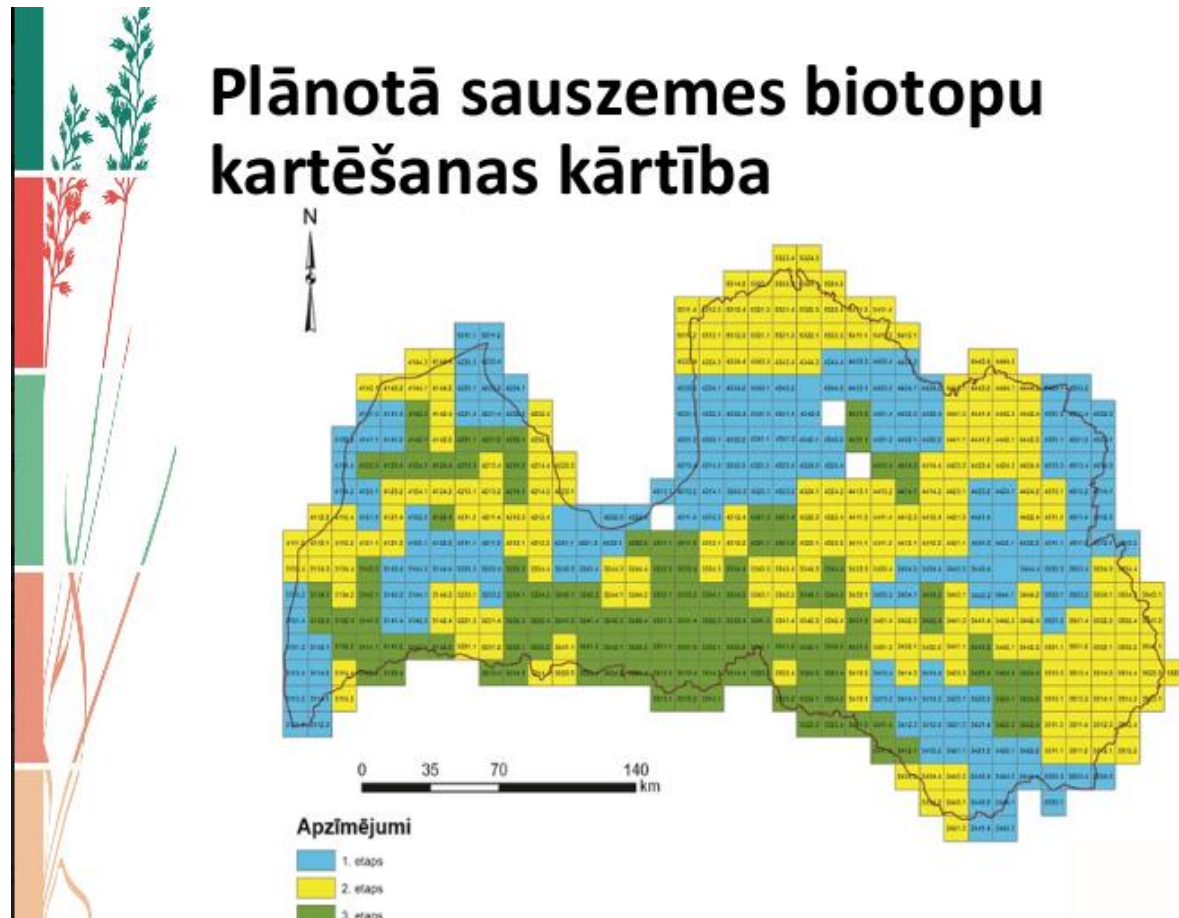
- Mežu īpašnieki, kuri savā mežā nesaglabā vecos kokus, ļauj izcirtumam ataugt un nesagatavo vietu augiem un dzīvniekiem, samazina risku savā biznesā. Kad šādi uzskati izplatīsies starp mežu īpašniekiem, tad tas skars Zviedrijas dabu plašā mērogā.
- **Lai pārvaldītu savus mežus ilgtspējīgi, tā, lai dzīvnieki un augi pašos pamatos justos labi, ir nepieciešamas drošas īpašuma tiesības.** Drošība īpašuma tiesībās veido atbildību un ilgtspējību. Zviedrijas ekonomika ir balstīta uz to, ka neviens nevar atņemt kādai personai to, kas tai pieder un to, ko tā ir izveidojusi.
- Mūsu valsts un mūsu ekonomika ir balstīta uz šo principu.

Vai tad mūsu valsts – Latvija, nebalstās arī uz šo principu?

Nacionālās biotopu kartēšanas īpatnības

Process sākās...izmaksas un pamatojums

- 03.11.2016. - 02.11.2020.
Biotopu izplatības un kvalitātes noteikšanas jomā – ne ilgāk kā līdz 31.12.2019
- **9 500 000,00 EUR**
- Darbības programma "Izaugsme un nodarbinātība" 5.4.2. specifiskā atbalsta mērķa "Nodrošināt vides monitoringa un kontroles sistēmas attīstību un savlaicīgu vides risku novēršanu, kā arī sabiedrības līdzdalību vides pārvaldībā" 5.4.2.1. pasākums "Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas un ekosistēmu aizsardzības priekšnoteikumi".

Process sākās...izmaksas un pamatojums

- **85% (8 075 000,00 EUR)** finansē Eiropas Savienības Kohēzijas fonds
- **15% (1 425 000,00 EUR)** Valsts budžeta līdzekļi
- «Projekta izpratnē dabas vērtības ir dabas ainavas ar zālājiem, mežiem, purviem, jūras piekrasti un kāpām, upēm, ezeriem, iežu atsegumiem un sugu daudzveidību tajās. Dabas skaitīšanas projekta uzdevums ir noskaidrot, cik un kādi dabas vērtību veidi sastopami Latvijā...»

Vēl 20 teritorijas un 5 plāni

- ES nozīmes īpaši aizsargājamo biotopu izplatības un kvalitātes apzināšana, iegūtās pamatinformācijas analīze.
- [20 esošo īpaši aizsargājamo dabas teritoriju dabas aizsardzības plānu izstrāde.](#)
- [5 īpaši aizsargājamo sugu aizsardzības plānu izstrāde.](#)
- Priekšnoteikumu sagatavošana bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un ekosistēmu aizsardzībai Latvijā.

VĀRDS UZVārDS
Sugu un biotopu eksperts
Sertifikāta Nr. 000

Izdota: 00.00.0000.
Derīga līdz: 00.00.0000.

Kartes Nr. 000

Dabas aizsardzības pārvalde

Izsniegta sugu un biotopu
inventarizācijas un monitoringa
veikšanai visā Latvijas teritorijā
Dabas aizsardzības pārvaldes pasūtījumā.

Apliecība ir Dabas aizsardzības
pārvaldes īpašums.

Problēmu vai apliecības atrašanas
gadījumā lūdzam sazināties ar
Dabas aizsardzības pārvaldi
pa tālr.: +371 000000

Īpašnieks un «dabas skaitītāji»

Vai zemes īpašnieks var atteikties no dabas vērtību apzināšanas?

- Zemes īpašnieks nevar atteikties no apsekošanas savā īpašumā. To nosaka Latvijas Republikas likumdošana - Sugu un biotopu aizsardzības likuma 9.pants.
- Zemes īpašniekiem un pastāvīgajiem lietotājiem ir pienākums neierobežot īpaši aizsargājamo sugu un biotopu izpēti, uzskaiti un kontroli...
- **Joprojām jautājums:** Īpašnieks likumīgi ir norobežojis savu platību ar sētu un to noslēdzis, bet pats atrodas prombūtnē...jāsazinās DAP ar īpašnieku obligāti! Tiesiskā aizsardzība!

Latvijas Republikas Satversmē teikts:

- **105.** Ikvienam ir tiesības uz īpašumu.
- Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu.
- Īpašuma piespiedu atsavināšana sabiedrības vajadzībām pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos uz atsevišķa likuma pamata **pret taisnīgu atlīdzību**

Biotopu kartēšana Latvijā

- vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs Kaspars Gerhards norāda: **«Dabas aizsardzība ir dārgs prieks, par ko ir jāmaksā, un šāda atlīdzība ir jāparedz valsts politikā. Bez taisnīgas atlīdzības īpašuma tiesības nedrīkst ierobežot. Šāda norma ir iekļauta Latvijas Satversmē.»**
- Meža īpašnieki un apsaimniekotāji: **«Tāpēc mēs piedāvājam vienoties, cik procentus vajag aizsargāt. Jo ne visi biotopi ir tik vērtīgi vai tik apdraudēti, ka tiem nepieciešama īpaša aizsardzība,»**

...Nobela prēmijas laureāta fizikā Ivara Giaevera (Ivar Giaever) atziņas par zinātni

- **Īsta zinātne** – ceru ka es ar to nodarbojos...
- **Patoloģiskā zinātne** – cilvēki mulķo paši sevi. Jums ir teorija, jūs izvirzāt pieņēmumus, jūs tos publicējat, esat laimīgs, bet esāt sevi un citus piemulķojis. Jums jābūt ļoti uzmanīgam publicējoties...
- **Problēmu zinātne** – cilvēki krāpj sevi un citus ar nolūku. Ja jūs ar to nodarbojaties, tad izvēlaties tēmas, kuras nav nozīmīgas.
- **Surogātzinātne** - neeksistējošas vai nepierādītas teorijas, ja tās tiek uzrādītas kā zinātnisks fakts, it īpaši medicīnā. Tā ir neveiksmīga zinātne, kas nav pierādīta un ir nopietnu debašu priekšmets. (Piemēram, 5 personas ēd zirņu zupu, otras piecas personas ēd tomātu zupu, trešās piecas personas zupu neēd vispār. Pētījuma rezultāti liecina par vēža izplatību to personu vidū, kas ēd tomātu zupu). Jūs šādus rezultātus varat publicēt, bet tas nav īpaši labi...
- **Pseidozinātne** – ļoti dīvaina nodarbošanās. Pseidozinātne sākas ar hipotēzi - parasti tādu, kas ir emocionāli pievilcīga, un pēc tam tā tiek pierādīta tikai ar tiem rezultātiem, kas šķietami to atbalsta. Vai globālā sasilšana ir pseidozinātne? Jā, viennozīmīgi.

<https://www.youtube.com/watch?v=SXxHfb66ZgM>

https://en.wikipedia.org/wiki/Ivar_Giaever

Meža Programma Latvijas sabiedrībai 2018
Latvijas Mežu sertifikācijas padomes priekšsēdētājs
Meža Programmas vadītājs Mg.silv. Māris Liopa